

Tvångsomhändertaganden enligt LVU år 2006

FÖRORD

Länsstyrelsen har enligt 13 kapitlet 2 § socialtjänstlagen tillsyn över den socialtjänst som kommunerna inom länet svarar för. Målet med tillsynen är att utveckla socialtjänsten i enlighet med statsmakternas intentioner. Länsstyrelsen skall också se till att socialnämnderna fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt.

Vård med stöd av LVU är en mycket allvarlig åtgärd och innebär ett stort ingrepp för den familj som är berörd. Vården är nödvändig i en situation där barnets hälsa och utveckling är utsatt för allvarliga risker. Syftet är att skydda barnet men också att förändra de brister och problem som ligger till grund för åtgärden. Då vården sker mot föräldrarnas vilja är den starkt värdeladdad och ofta ifrågasatt. Eftersom den bedrivs med tvång är det viktigt att handläggningen under hela processen håller hög kvalitet och tillgodoser de krav på rättsäkerhet som lagstiftningen ställer.

I rapporten redovisas en statistiksammanställning av hur många barn och ungdomar i länet som år 2006 har varit föremål för omedelbara omhändertaganden eller ansökningar om vård enligt LVU. Underlaget för rapporten utgörs av samtliga LVU-mål avseende Östergötland som Länsrätten avgjort under år 2006 där besluten och domarna tillställts Länsstyrelsen. Länsstyrelsen har dessutom tagit del av socialnämndernas utredningar.

Rapporten skall ses som en lägesbeskrivning av tvångsvården av barn och ungdomar i länet och kan utgöra ett underlag för analys och diskussion i berörda kommuner.

Linköping i juni 2007

Bo Silén
Socialdirektör

Per Karlsson
Socialkonsulent

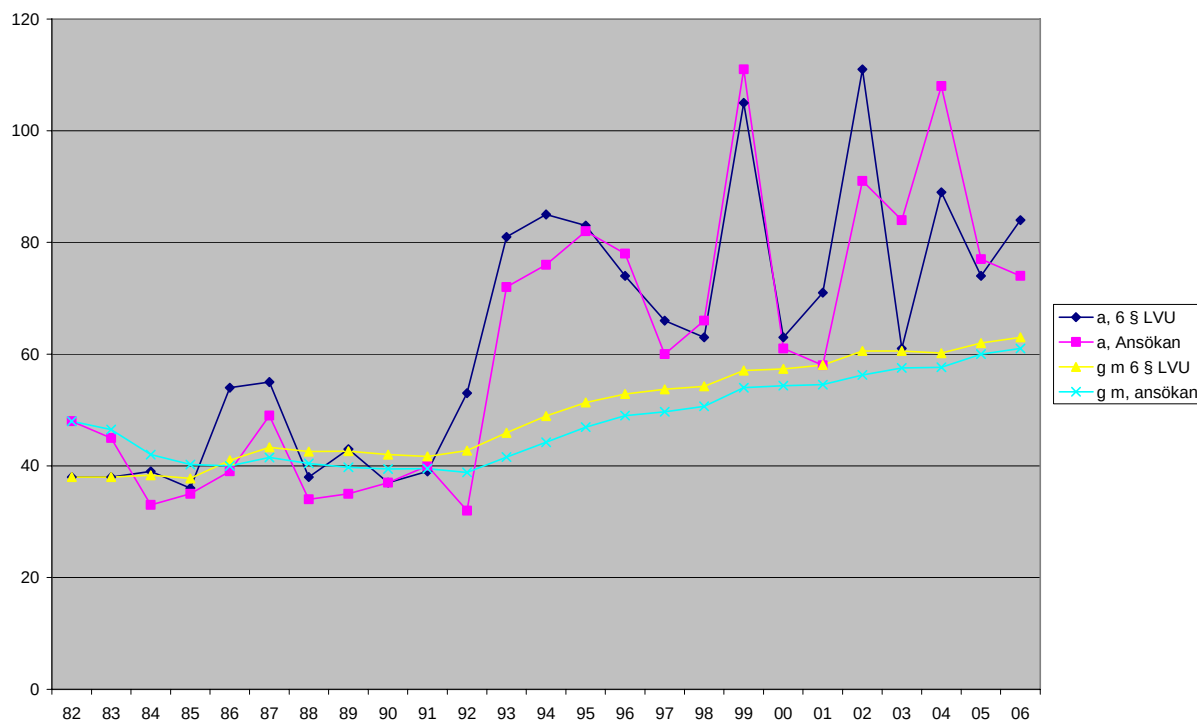
INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	4
OMEDELBARA OMHÄNDERTAGANDEN	4
ANSÖKAN OM BEREDANDE AV VÅRD	5
1. INLEDNING.....	7
2. SYFTE	8
3. METOD	8
4. OMEDELBARA OMHÄNDERTAGANDEN ENLIGT 6 § LVU	9
4.1 INDIKATIONER FÖR OMEDELBARA OMHÄNDERTAGANDEN	10
4.2 DE OMEDELBART OMHÄNDERTAGNA BARNENS ÅLDER OCH KÖN	10
4.3 DE OMEDELBART OMHÄNDERTAGNA BARNEN, AVSEENDE KÖN	11
5. ANSÖKNINGAR OM VÅRD ENLIGT LVU	12
5.1 INDIKATIONER FÖR VÅRD	13
5.2 ANSÖKAN OM VÅRD ENLIGT LVU, AVSEENDE ÅLDER OCH KÖN	13
5.3 ANSÖKNINGAR OM VÅRD ENLIGT LVU, AVSEENDE KÖN	14
5.4 SKÄL TILL ANSÖKNINGAR OM VÅRD ENLIGT LVU, AVSEENDE MILJÖFALL.....	15
5.5 SKÄL TILL ANSÖKNINGAR OM VÅRD ENLIGT LVU, AVSEENDE BETEENDEFALL.....	16

SAMMANFATTNING

Under 2006 var sammanlagt 84 flickor och pojkar i Östergötland föremål för omedelbara omhändertaganden enligt LVU. Socialnämnderna ansökte om LVU-vård för 74 barn och ungdomar.

Diagram

De omedelbara omhändertagandena år 2006 ökade med 10 stycken medan ansökningar om vård minskade med 3 stycken jämfört med år 2005.

Omedelbara omhändertaganden

Antalet flickor och pojkar som blev omedelbart omhändertagna år 2006 uppgick till 84, varav 48 på grund av brister i hemmiljön och 31 på grund av eget beteende. Därutöver omhändertogs fem flickor och pojkar på båda grunderna. Länsrätten fastställde omhändertagandena i 66 fall.

I Vadstena och Valdemarsviks kommuner gjordes inget omedelbart omhändertagande. Av de flickor och pojkar som omhändertagits år 2006 är 56 procent i åldrarna 13 år och äldre. Jämfört med 2005 har det totala antalet flickor och pojkar som omhändertagits omedelbart ökat, från 74 till 84.

Under år 2006 omhändertogs 46 flickor och 38 pojkar. Flickorna omhändertogs i 41 procent av fallen på grund av sitt eget beteende medan motsvarande siffra för pojkar var 32 procent.

Antalet omedelbara omhändertaganden av flickor år 2006 ökade med 44 procent jämfört med år 2005. För pojkar minskade antalet omedelbara omhändertaganden med 10 procent jämfört med föregående år.

Ansökan om beredande av vård

Antalet flickor och pojkar som var föremål för ansökan om beredande av vård 2006 uppgick till 74 stycken, varav 48 på grund av brister i hemmiljön och 19 på grund av eget beteende. För sju flickor och pojkar skedde ansökan på båda grunderna. Ansökningarna ledde till bifall i 58 ärenden, i 16 ärenden meddelades avslag. Inga ärenden avskrevs.

Av de 74 ansökningarna föregicks 44 av ett omedelbart omhändertagande.

I två kommuner, Valdemarsvik och Ydre, gjordes inga ansökningar om LVU-vård under 2006.

Det totala antalet ansökningar är något lägre jämfört med föregående år, 74 stycken år 2006 jämfört med 77 stycken år 2005. Därmed bryts trenden från 2005, där det noterades en kraftig ökning jämfört med 2004.

År 2006 ansökte kommunerna om vård för 33 flickor. Det är en ökning med tre personer jämfört med år 2005. För pojkar har det skett en minskning från 47 pojkar år 2005 till 41 pojkar 2006.

Den vanligaste orsaken till att flickor och pojkar omhändertogs med stöd av § 2 under 2006 var i likhet med föregående år olika former av brister i omsorgen som inte kunde kopplas exempelvis till våld mot barnen eller missbruk hos föräldrarna. Antalet sådana ärenden uppgick till 32 stycken, vilket motsvarar 70 % av miljöfallen. Av resterande delen miljöfall var misshandel av barnet den vanligaste orsaksfaktorn. Dessa ärenden uppgick till sex stycken.

Av beteendefallen var kriminalitet och/eller ett socialt nedbrytande beteende de vanligaste orsaksfaktorerna. Under 2006 omhändertogs 19 flickor och 12 pojkar på grund av sitt eget beteende.

För 2006 kan en ökning av antalet omedelbart omhändertagna flickor på grund av deras eget beteende noteras. En kraftig ökning märks i åldersintervallet 15-17 år där antalet omedelbara omhändertaganden fördubblats jämfört med tidigare år. Detta kan vara ett symptom på att flickor är mer utsatta i samhället idag. Utvecklingen kan också vara ett tecken på att utsatta flickor utvecklar andra beteenden i tonåren jämfört med tidigare. Uppenbart är att kommunerna i länet behöver satsa resurser på att uppmärksamma flickors situation, och utveckla metoder som är utformade för att passa flickornas särskilda behov.

Att antalet omhändertaganden inte minskat i någon större omfattning trots en kraftig utbyggnad av öppenvården i kommunerna visar att det finns en grupp barn och ungdomar som behöver vård utanför hemmet. Dessa barn placeras i familjehem eller på HVB. Länsstyrelsen genomför under 2006-2007 en omfattande granskning av familjehemsvården i länet. Resultatet visar hittills att många barn i familjehem inte får det stöd de borde ha. Exempel på detta är otydliga vårdplaner, att socialtjänsten inte besöker barnen tillräckligt ofta och att barnen inte får möjlighet att prata enskilt med sin handläggare. På detta område krävs en kraftsamling ute i kommunerna för att komma tillrätta med problemen.

Länsstyrelsen har som underlag för denna rapport granskat samtliga ansökningar om vård med stöd av LVU som har ingetts till Länsrätten. En av de frågor som granskats är huruvida barnen och ungdomarna får komma till tals, men också om synpunkterna tillmäts någon betydelse i socialnämndens bedömning. Klart är att handläggarna regelmässigt pratar med barnen i utredningarna, och uppgifter från barnet redovisas ofta under en egen rubrik. Däremot är inte

barnens synpunkter lika synliga när man gör bedömning av vad som är bäst för barnet. I ungefär hälften av utredningarna finns inga uppgifter från barnet i bedömningen.

De utredningar som överlämnas till Länsrätten håller i övrigt skiftande kvalitet. Några av länets kommuner utreder enligt metoden Barns Behov I Centrum, BBIC. Dessa utredningar håller som regel en hög kvalitet, då de täcker in barns behovsområden på ett bra sätt. Andra kommuner håller fast vid äldre utredningsmetoder, och där är kvaliteten mer skiftande. Det gäller framförallt mindre kommuner som inte har specialiserade enheter. Dessa kommuner behöver se över sina utredningsmetoder för att få en högre och jämnare kvalitet på sina barnavårdsutredningar.

Sammanfattningsvis visar resultatet

- att antalet omedelbart omhändertagna barn ökat med 10 stycken jämfört med 2005.
- att antalet ansökningar om vård minskat med 3 stycken jämfört med 2005.

1. INLEDNING

Placering utanför det egna hemmet kan göras med stöd av Socialtjänstlagen (SoL) eller Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

I 6 kapitlet föräldrabalken (FB) ges de grundläggande bestämmelserna till skydd för barn. I 1 § föreskrivs att barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Vårnaden handhas enligt 2 § i första hand av föräldrarna.

Vid sidan av vårdnadshavarna har socialnämnden ett särskilt ansvar för barn och ungdom. I 5 kapitlet 1 § SoL föreskrivs att socialnämnden skall verka för att barn och ungdom som riskerar en ogynnsam utveckling får det skydd och det stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa kräver det, vård och fostran utanför det egna hemmet i familjehem eller hem för vård eller boende. Placeringen kan i sådana fall göras med stöd av 4 kapitlet 1 § SoL om barnens vårdnadshavare och den unge själv, om hon/han fyllt 15 år, lämnar samtycke till vården.

I de fall där behov av insatser finns, men placering för vård enligt SoL eller LVU inte är nödvändig, kan någon form av öppenvård erbjudas barnet/den unge eller dennes familj. Socialtjänstens öppenvård innehåller många olika insatser vilka i de flesta fall ges i form av bistånd enligt 4 kapitlet 1 § SoL. Det kan vara allt från öppen dagverksamhet utan närvarokontroll till målinriktade program där barnet eller ungdomen är inskriven en bestämd tid.

Enligt 1 § LVU skall insatser inom socialtjänsten för barn och ungdom göras i samförstånd med en unge och hans vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen. Den som är under 18 år skall dock beredas vård enligt LVU, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 §§ LVU föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom och, när den unge fyllt 15 år, av henne/honom själv. Vid beslut om vård med stöd av LVU har föräldrarna kvar den rättsliga vårdnaden om barnen. Föräldrarnas bestämmanderätt över barnen begränsas dock i den omfattning som behövs för att LVU-vård skall kunna ges. Vård med stöd av LVU kan förekomma i två huvudfall, de s.k. miljöfallen och beteendefallen.

I 2 § LVU om ”miljöfall” sägs:

Vård skall beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Vård enligt 2 § LVU skall upphöra senast när den unge fyller 18 år.

I 3 § LVU om ”beteendefall” sägs:

Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

I vissa ärenden föreligger grund för omhändertagande av både beteende- och miljöskäl.

Vård med stöd av 3 § LVU får även beredas den som fyllt 18 år men inte 20 år enligt 1 § 3 st, om sådan vård med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt är lämpligare än annan vård och det kan antas att behövlig vård inte kan ges med den unges samtycke. Vård som beslutas enligt 3 § LVU skall upphöra senast när den unge fyller 21 år.

Omhändertagande av barn och ungdomar med tvång är en av de mest ingripande åtgärder som samhället kan vidta mot den enskildes vilja. Innan ett barn blir föremål för insatser enligt LVU har ofta en rad insatser gjorts för att försöka komma tillrätta med de aktuella problemen eller också kan sådana insatser ha avböjts av vårdnadshavarna eller den unge själv, om denne är över 15 år.

Socialnämnden får själv besluta om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård enligt LVU och rättsens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras. Beslut om omedelbart omhändertagande skall underställas Länsrätten inom en vecka efter det att beslutet fattades.

2. SYFTE

Länsstyrelsen genomför årligen en statistksammanställning av LVU-domar för att kunna följa utvecklingen av i vilken utsträckning LVU tillämpas vad avser omedelbara omhändertaganden och ansökningar om vård. Detta för att kunna uppmärksamma förändringar över tid och analysera orsaker till eventuella avvikelser och göra kommunerna uppmärksamma på utvecklingen av tvångsvården.

3. METOD

I redovisningen ingår samtliga LVU-mål avseende Östergötland som Länsrätten avgjort under år 2006 och där besluten och domarna tillställts Länsstyrelsen. Länsstyrelsen har dessutom tagit del av socialnämndernas utredningar.

Varje enskilt barn som omfattades av ett beslut eller en dom enligt LVU har räknats som ett ärende. Ett enskilt barn kan ha varit föremål för flera beslut eller domar enligt LVU under perioden. Varje beslut eller dom har räknats separat.

4. Omedelbara omhändertaganden enligt 6 § LVU

Tabell 1. Beslut om omedelbara omhändertaganden enligt 6 § LVU underställda Länsrätten i Östergötlands län under åren 2005-2006.

Kommun	Antal barn		Fastställt		Ej fastställt		Avskrivet		Föränd.
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006	
Boxholm	0	3	0	3	0	0	0	0	3
Finspång	3	4	3	3	0	1	0	0	1
Kinda	2	2	2	2	0	0	0	0	0
Linköping	30	29	26	23	2	4	2	2	-1
Mjölby	2	4	2	4	0	0	0	0	2
Motala	7	11	7	7	0	2	0	2	4
Norrköping	23	19	18	14	1	2	4	3	-4
Söderköping	1	3	1	2	0	1	0	0	2
Vadstena	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Valdemarsvik	2	0	1	0	0	0	1	0	-2
Ydre	1	1	1	1	0	0	0	0	0
Åtvidaberg	2	4	2	4	0	0	0	0	2
Ödeshög	1	4	1	3	0	1	0	0	3
SUMMA	74	84	64	66	3	11	7	7	10

Antalet barn och ungdomar som blev omedelbart omhändertagna uppgick år 2006 till 84 stycken. Det är en ökning med 10 stycken (14 procent) i förhållande till år 2005. Länsrätten fastställde omhändertagandena i 66 fall.

Under perioden 1995 till och med 2006, fördelade sig antalet omedelbara omhändertagna barn och ungdomar på följande sätt:

1995: 83	1996: 74	1997: 66	1998: 63	1999: 105	2000: 64
2001: 71	2002: 111	2003: 61	2004: 89	2005: 75	2006: 84

Antalet omedelbara omhändertaganden har år 2006 ökat med tio personer jämfört med år 2005.

I två kommuner, Vadstena och Valdemarsvik, gjordes inga omedelbara omhändertaganden 2006.

4.1 Indikationer för omedelbara omhändertaganden

Tabell 2. Barn och ungdomar som under åren 2005-2006 blev omedelbart omhändertagna enligt 6 § LVU. Antal och andel barn och ungdomar efter indikation (orsak till omhändertagandet).

Indikation	Antal barn		Andel av samtliga barn	
	2005	2006	2005	2006
Brister i hemmiljön (2 § LVU)	37	48	50%	57%
Den unges beteende (3 § LVU)	32	31	43%	37%
Brister i hemmiljön och den unges beteende (2 § + 3 § LVU)	5	5	7%	6%
Summa	74	84	100%	100%

Socialnämndernas beslut om omedelbara omhändertaganden år 2006 har i 48 fall (57 procent) föranletts av brister i den unges hemmiljö, i 31 fall (37 procent) är orsaken till omhändertagandena den unges eget beteende. I fem fall har besluten föranletts av både brister i den unges hemmiljö samt den unges beteende. Vid en jämförelse med 2005, framgår att andelen miljöfall ökat med sju procentenheter och andelen beteendefall minskat med sex procentenheter. Andelen fall orsakade av både miljö och den unges beteende har minskat med en procentenhet.

4.2 De omedelbart omhändertagna barnens ålder och kön

Tabell 3. Åldersfördelning och kön, barn och ungdomar som omhändertagits enligt 6 § LVU under åren 2005-2006.

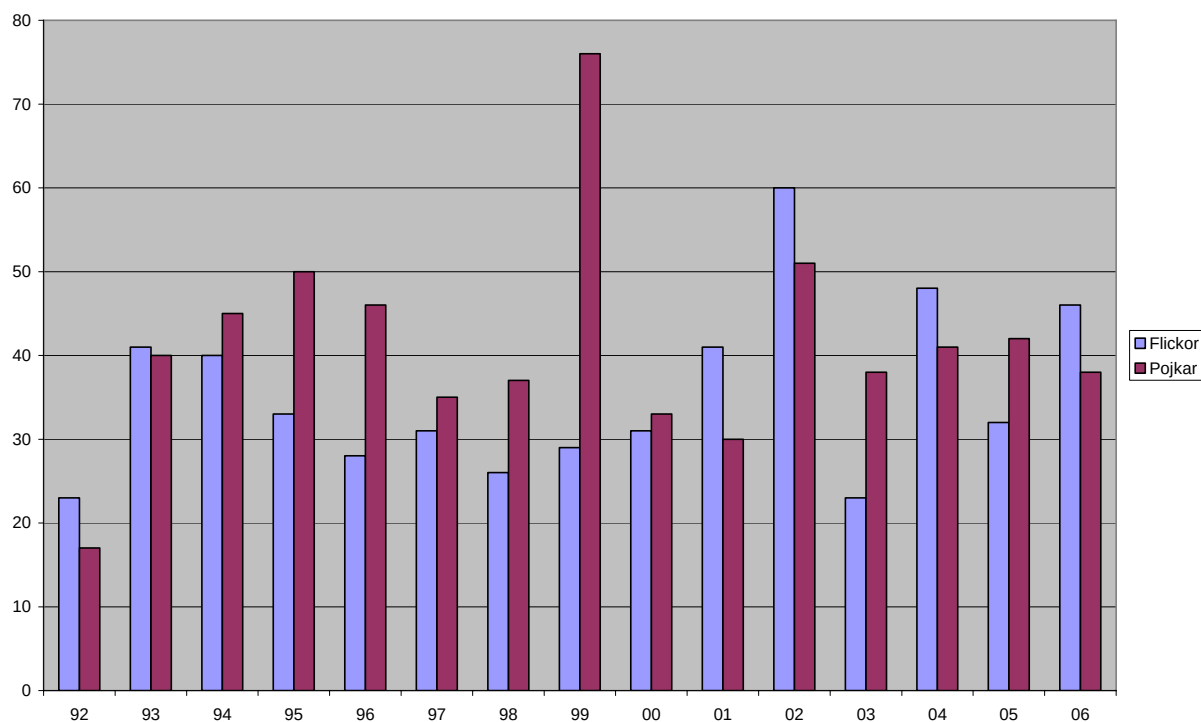
De omedelbart omhändertagna barnens och ungdomarnas ålder och kön					
Ålder	Flickor		Pojkar		Summa
	2005	2006	2005	2006	2006
0-3 år	2	5	6	6	11
4-6 år	5	3	4	5	8
7-9 år	4	3	1	6	9
10-12 år	3	6	2	3	9
13-14 år	6	6	10	5	11
15-17 år	11	22	18	11	33
18<20 år	1	1	1	2	3
Summa	32	46	42	38	84

Antalet flickor som omhändertogs omedelbart ökade med 14 stycken (44 procent) år 2006 jämfört med år 2005. Antalet pojkar som omhändertogs minskade med fyra stycken (10 procent).

4.3 De omedelbart omhändertagna barnen, avseende kön

Under perioden 1992 till och med 2006, fördelade sig antalet omedelbart omhändertagna barn och ungdomar på följande sätt avseende kön.

Diagram 1. Antal barn och ungdomar som varit föremål för omedelbara omhändertaganden enligt LVU åren 1992-2006, fördelade efter kön.

Av samtliga barn och ungdomar som blev omedelbart omhändertagna någon gång under året var 55 procent flickor och 45 procent pojkar.

5. Ansökningar om vård enligt LVU

Tabell 4. Ansökningar om vård enligt LVU som varit föremål för prövning av Länsrätten i Östergötlands län under åren 2005-2006.

Kommun	Antal barn		Därav inledda med 6 § LVU		Bifall		Ej bifall		Avskrivet		Föränd.
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006	
Boxholm	0	2	0	2	0	2	0	0	0	0	2
Finspång	3	2	3	1	3	2	0	0	0	0	-1
Kinda	3	1	2	1	3	1	0	1	0	0	-2
Linköping	30	26	17	18	18	22	12	8	0	0	-4
Mjölby	3	8	2	3	2	8	1	0	0	0	5
Motala	6	3	6	3	6	2	0	1	0	0	-3
Norrköping	25	22	13	10	22	18	2	4	1	0	-3
Söderköping	0	4	0	2	0	0	0	4	0	0	4
Vadstena	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0	2
Valdemarsvik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ydre	2	0	1	0	1	0	0	0	1	0	-2
Åtvidaberg	4	2	2	2	2	2	0	0	2	0	-2
Ödeshög	1	2	1	2	1	2	0	0	0	0	1
SUMMA	77	74	47	44	58	61	15	18	4	0	-3

Under år 2006 ansökte socialnämnderna om LVU-vård för sammanlagt 74 barn och ungdomar. Det är en minskning av antalet ansökningar med tre stycken (fyra procent) jämfört med år 2005. Länsrätten fastställde omhändertagandena i 61 fall. Av de 74 fall där vårdansökan gjordes, föregicks dessa i 44 fall av omedelbart omhändertagande.

Under perioden 1995 till och med 2006, fördelade sig antalet barn och ungdomar som var föremål för LVU-ansökan på följande sätt:

1995: 82	1996: 78	1997: 60	1998: 66	1999: 111	2000: 61
2001: 58	2002: 91	2003: 84	2004: 108	2005: 77	2006: 74

Det totala antalet barn och ungdomar som var föremål för ansökningar om LVU-vård år 2006 har minskat något jämfört med 2005. I två kommuner, Valdemarsvik och Ydre, gjordes inga ansökningar om beredande av vård.

5.1 Indikationer för vård

Tabell 5. Barn och ungdomar som under åren 2005-2006 var föremål för ansökan om vård enligt LVU. Antal och andel barn och ungdomar efter indikation (orsak till omhändertagande).

Indikation	Antal barn		Procent av samtliga barn	
	2005	2006	2005	2006
Brister i hemmiljön (2 § LVU)	41	48	54%	65%
Den unges beteende (3 § LVU)	28	19	36%	26%
Brister i hemmiljön och den unges beteende (2 § + 3 § LVU)	8	7	10%	9%
Summa	77	74	100%	100%

Miljöfallen utgjorde år 2006 65 procent av ansökningarna, beteendefallen 26 procent och kombinationsfallen 9 procent. Vid en jämförelse med år 2005 framgår att andelen miljöfall har ökat med 11 procentenheter och andelen beteendefall har minskat med 10 procentenheter.

5.2 Ansökan om vård enligt LVU, avseende ålder och kön

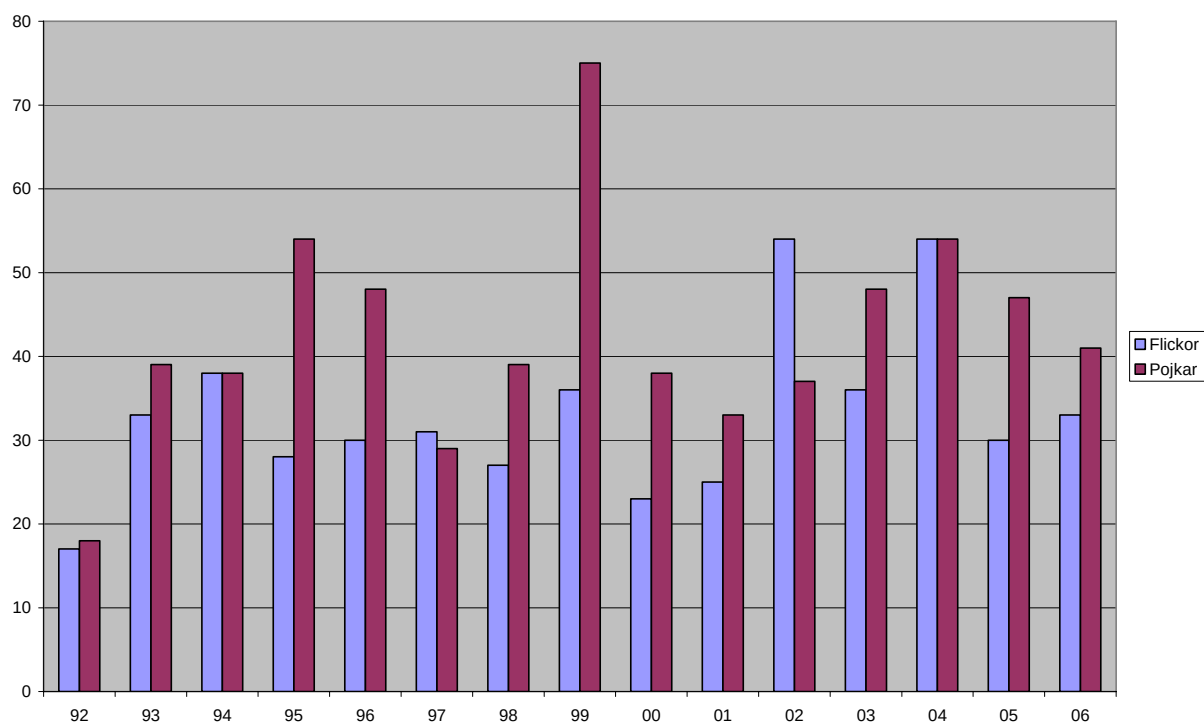
Tabell 6. Åldersfördelning och kön

Ålder och kön på de barn och ungdomar som varit föremål för ansökan om LVU-vård					
Ålder	Flickor		Pojkar		Summa
	2005	2006	2005	2006	2006
0-3 år	2	2	8	10	12
4-6 år	4	3	1	3	6
7-9 år	4	2	4	5	7
10-12 år	2	6	4	4	10
13-14 år	7	3	7	4	7
15-17 år	10	15	21	11	26
18<20 år	1	2	2	4	6
Summa	30	33	47	41	74

Av de barn och ungdomar som var föremål för Länsrättens beslut om LVU-vård under 2006, var 24 procent i åldrarna 0-6 år, 23 procent i åldrarna 7-12 år och 53 procent i åldrarna 13 år och äldre. Antalet barn och ungdomar som varit föremål för ansökan om vård enligt LVU år 2006 tre färre jämfört med föregående år.

5.3 Ansökningar om vård enligt LVU, avseende kön

Diagram 2. Antal barn och ungdomar, som varit föremål för ansökan om vård enligt LVU åren 1992-2006, fördelade efter kön.

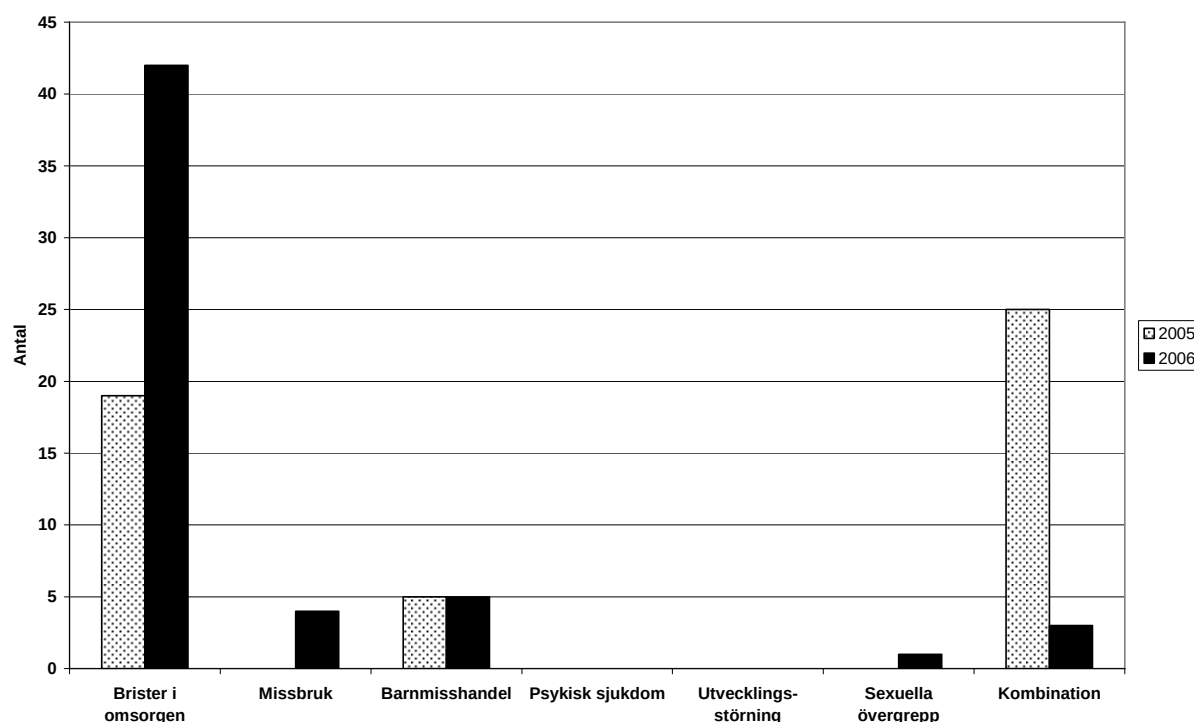

Av samtliga barn och ungdomar som blev föremål för ansökan om vård någon gång under året var 45 procent flickor och 55 procent pojkar. Jämfört med 2005 har andelen flickor ökat med 6 procent.

5.4 Skäl till ansökningar om vård enligt LVU, avseende miljöfall

Sju barn och ungdomar har varit föremål för ansökan om vård enligt LVU utifrån både miljö- och beteendeorsaker. Dessa återfinns i statistiken både under rubrik 5.4 och 5.5. Det totala antalet i båda tabellerna blir därför högre än det antal barn som varit föremål för ansökan om vård enligt LVU under 2006.

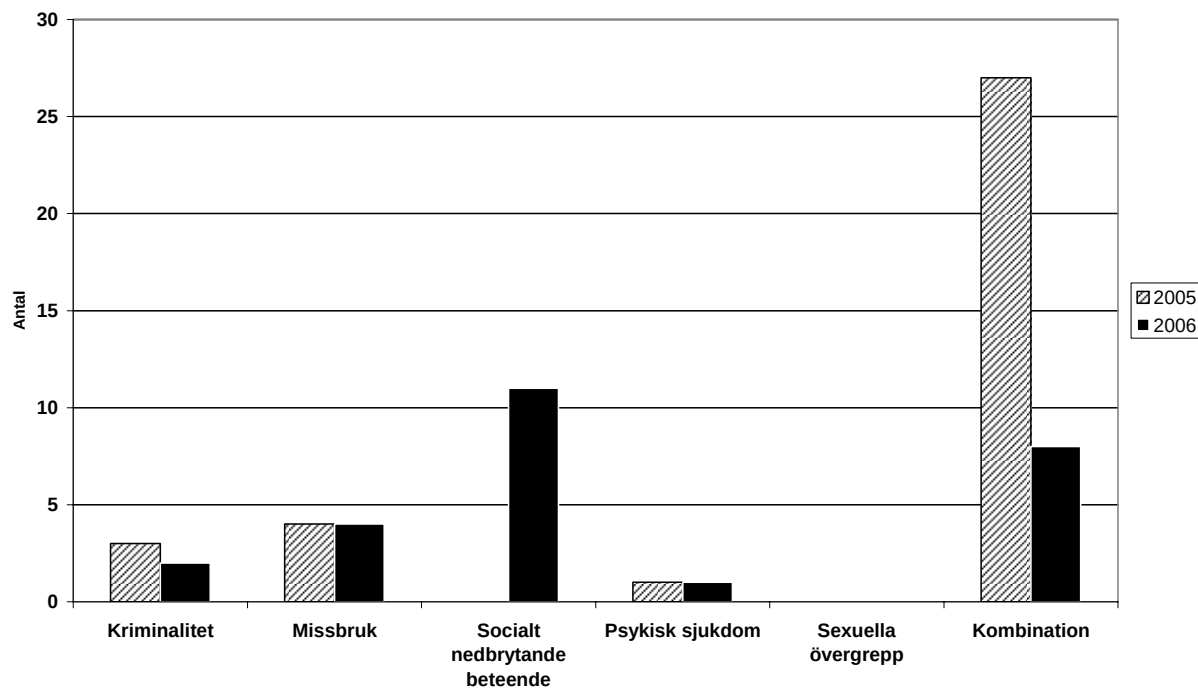
Diagram 3. Skäl till varför socialnämnderna ansökte om LVU-vård åren 2005-2006, avseende brister i hemmiljön.

Klart vanligaste orsaken till ansökningar om vård enligt LVU var olika former och kombinationer av brister i omsorgen, vilket fanns i 42 fall. Därefter följde missbruk hos föräldrarna i 5 fall och barnmisshandel i 4 fall.

5.5 Skäl till ansökningar om vård enligt LVU, avseende beteendefall

Diagram 4. Skäl till varför socialnämnderna ansökte om LVU-vård åren 2005-2006, avseende den unges eget beteende.

Den vanligaste orsaken till att barn och ungdomar omhändertogs på grund av sitt eget beteende var ett socialt nedbrytande beteende. Det skedde i 11 fall. I åtta fall skedde omhändertaganden på grund av en kombination av beteenden.